

1834. 11. Oktober.

41ma lappa.

Jaunas sinnas.

No Rihges. Pagabjuschâ swehtdeenâ tē Jehkab'-basnizâ Widsemmes zee- nigs jauns general-superdenta-kungs Klot, kas pahri par 29 gaddeem Nihtau- reescheem par mahzitaju irr bijis, sawu jaunu ammatu usnehme. Us scho winna gohda-deenu bija no Widsemmes lihds 30 mahzitaji atnahkufchi, kas to deenu papreekschu Ritter-uhse fapulzinajahs un no turrenes lihds ar zeenigu gubberna- tora- un ar 3. basnizas-teefas preekschneeka kungu winnu gohdam pawaddija us basnizu, fur jau augsts general-gubbernatora-kungs, zitti augsti teefas-kungi un dauds tauschu bija flahē un fur Jehkab'-draudsēs abbi 3. mahzitaji ar Deewa wahrdeem winnus fanehme un Deewa kalposchanu eefahje. Kad 3. Rihges aprinka prahwesta un Ischkilles mahzitaja-kungs Brockhusen spreddiki bija fazzijis un dseedataji no kohra bija nodseedajufchi swehtu dseefmu, tad jauns general-super- dents altara preekschâ tiffe swehrinahs un basnizas-teefas preekschneeks winnam no pascha Keisera puffes to selta gohda-kehdi un krustu pee kruhts pakahre un winnam wisspirmajs Deewa palihgu un dauds laimes us to jaunu ammatu weh- leja. Pehz tam wehl zehlahs 3. Werrowas aprinka prahwesta un Kappihnes mah- zitaja-kungs Heller, winnam no wissu Widsemmes mahzitaju puffes arri Deewa swehtibu un laimi wehleja un paklausichanu, mihlestibu un ustizzibu fohlija. Kad nu wehl turpatt altara preekschâ pats jauns general-superdents Deewa-luhg- schanu preeksch sew un wisseem Widsemmes mahzitajeem un draudsehm bija tur- rejis, tad Deewa-kalposchana, kâ jau arween, ar dseefmu un kollekti pabeidsahs.

Wehl no Rihges. (8. Okt.) Niswinnâ festdeenâ gaddijahs, ka Luzzau- fallâ weens gohdigs fainneeks lihds ar seewu paschâ rihcâ no mahjahm isgahje pee darbu, abbus sawus jaunus behrnus weenus paschus atstahdams mahjâs. Leelaks behrens, meitene no 10 gaddeem un masakam arween jau par aukletaju,—

Deew's sinn, kas winnai todeen nahje prahâ — eet ahrâ, flah't pee Daugmallas, eekahp laiwâ, zekahs pats pah'r us Sakku-fallu, iskahp tur laudim redsoht, un eet prohjam. Pehz pahri stundahm wezzaki nah't mahjâs, fah't behrnu mefleht un wehl lihds schai deenai ar wissu teefu palihgu naw dabbujis sinnah't, kur palikke.

Zitta lihdsiga nelaine jau preeksch diwahm neddefahm notikke Uhrs-Nihgâ. Nabbags pullstinu taifitajs, kas wezzâ ehkâ dshwoja, arri lihds ar feewu bija aisgahjis no mahjahm, sawu jaunu wesselu behrninu, schuhpli meerigi gulleddamu, weenu paschu atstahdams istabâ. Utkal nahkufchi mahjâs, atroht behrninu schuhpli nomirruschu; isklausina kaiminus, bet neweens pats zilweks pa to laifu bijis istabâ; pahrluhfo un aptausta meefas, bet zittu wainu ne warr useet, ne kâ masu zauruminu pee dinnines. Eet pee dakteri. Tas arri gauschi brihnojahs, un labprah't gribbedams isdibbinah't, pee kahdas wainas behrns gan effoht nomirris, fah't pehz dakteru mohdes meefinas ar nasi usschert un luh't! ne weena patte affins lah'site dshleh'm bija eekschâ. — Ko nu kungs dohmaja? — Krattija galwu un fazzija: laikam eeksch juh'su wezzas, driht jau fagruuschas ehkas weens seffis irr mettees, kas kluffibâ behrninam nahje wirsû un tam pa dinninni affini isfuhje. — Glasdus nu gan jau wissapfah't islikke, bet wehl ssepkawa naw sakerts.

Za Dohmes-jeb Mahres-basniza, kas schinni gaddâ Nihges Latweeschu draudsei us pahri mehnescheem par Deewa-kalposchanu eedohta, irr gan druszin wezzaka pah'r muhsu Jahna-basnizu. Winna gan ihsteni naw ta patte pirma basniza, ko jau 1200tâ moi 1201mâ gaddâ lihds ar paschu pilssehtu sahje buhweht un arri nosauze par Mahres-basnizu, jo schi stahweja ohtrâ pilssehtas mallâ un jau pehz 14 gaddeem pawissam uodegge, bet tad tuhlihu winnu t' usbuhweja, kur taggad stahw, weenâ tschuppi ar to leelu klosteri, kurrâ tee Wahzsemmes muhki, kas tobrihd' us Widsemmi bija nahkufchi, paganus atgreest, lihds ar saweem biskapeem pehz sawas tizzibas dshwoja, Deewam kalpodami. Pehz schahs sawas tizzibas winni laudim arri mahzija, ka zilweks warroht Deewa schehlastibu, grehku peedohschanu, wesselibu un wissadu laimi dabbuht, ja tik apdahwinatu basnizas un mahzitarjus. Zaur tahdu brangu mahzibu winni paschi un basniza driht fadabbuja leelas mantas un baggatibas. Nabbags wairs ne schehloja sawu pehdigir graffi un augsti un baggati fungi labbâ prah'tâ schkinkoja selta un sudraba leetas papilnam, ir dauds semmes strehkus, tapatt pa Daugawas fallahm, kâ arri

107
pa paschu Kurfemmi. Bet kad Debbes-tehws Kisdineekem pahr tahdu tizzibu
azzis schehligi sahze atdarriht un winneem zittus mahzitajus suhtija, kas to kri-
stigu tizzibu pehz Deewa swehteem raksteem sluddinaja, tad wiini tohs muhsus
no pilssehkas gan isdfinne, bet schee nehme fleppeni dauds no basnizas man-
tahm lihds, no kurrahm pehz laika ar waldineeku palihgu mas ko warreja dabbuht
atpakkat. Meera deht zeeniga Rihges rahts 1551mâ gaddâ pahr scho basnizu
salihge ar to pehdigu bissapu un winnam 18,000 mahrkas sudraba eelsch trim
gaddeem par wissu ehku aismakfaja. Tas bija warren dauds naudas, jo tahs
mahrkas, pehz kurrahm tannis wezzôs laikôs sudraba naudu nolehme, bija dauds
leelakâ wehribâ, ne kâ tee masi lihki gabbali, ko muhsu laikôs arri par mahr-
kehni sauze, un basniza tobrihd' drihs jau bija palikkasi nabbaga; arri tas smuks,
dauds augstaks tohrnis ar pascheem saweem leeleem un dahrgem pulksteneem 1547tâ
gaddâ gluschi bija isposhtihis zaur uggungrehku, kas no wehrburges zehlahs,
kur birgera meita, waffas kaufedama, aplanneeze uguni ne bija nokohpufi.
Gan jau pehz diweem gaddeem Deewa wahrds tur atkal eefahze, bet tik 1568tâ
gaddâ tik dauds naudas sadabbuja, ka to jaunu, masaku tohrni warreja ustai-
siht, kas 1595tâ g. palikke gattaws un pawissam lihds 10,000 dahlderus mak-
faja. 1599tâ g. usbuweja to muhri apkahrt basnizas sehru un ap to paschu
laiku gan arri buhs tahs brangas ehrgeses sagahdajusch, kas pahri par 5000
dahlderus makfaja. No ta laika lihds taggad, prohti: pa diwi simts gaddeem,
pehrkons tik peezreis tohrnam eefehre: diwreis (1614 un 1774) bes skahdes,
zittâs reisês (1629, 1707 un 1755) masdauds ko pohstidams pee ehrgelahn un
stundas rahdidama pulkstena. 1633 sahze juntu aplahht ar kapparu plahtesun
un kad kappera peetruhs, tad pilssehineeki deesgan no teem wezzeem schilli-
neem samette, ko wiini gan zittakahrt par sudraba naudu bija eenehmusch, bet
wairs ne warreja isdoht: tadeht, ka tee ihsten' ne no sudraba, bet tik no
kappera bija. 1641 dahwinaja weens rahtsfungs jaunu, brihnum' smukku kan-
zeli: to paschu, kas wehl taggad stahw. 1666, kad jau weens pulwera-tohr-
nis un weens no rahts spihkeem bija eegahsees, arri pats Pehtera-basnizas
tohrnis jau nokrittis semmê, tad Rihdsineeki zaur to tik gauschi bija eebaideti, ka
dohmaja: nu arri Dohmes-tohrnam drihs tâpatt gadditohs. Pirmâ leeldeena, kad
paschôs Deewa wahrds no nejauschi akmentinsch pa tohrna treppi wahrtijahs
semmê, tad wissa leela draudse warreni sarruhfahs un katrs, eedehmajis, nu jau
tohrns krihtohht, tik maktigi steidsahs zaur durrim isglahbtees, ka daschs tikke fa-
speests. Kautgan tohrnam ne kas ne kaiteja, tatschu wehl trihsreis tahda patte
baida zehlahs. Rahts, laudim par apmeerinaschanu, wissus muhrus no semmes
lihds augscham likke ar dselshem un bultahm apzeetinahht un pascham wirsgallam
wehl jaunus pabalstus stahdiht. Sakschu gaddâ 1700 schahwahs bumbe zaur
welwi eelschâ un padarrija leelu skahdi. Wehl wairak skahdes notikke 1710,
kad Kreemi Rihgu apsehdeja. Bet pehz ihfa laika wiss jau bija islahpihts. 1748
jauns altaris tikke eefwehtihis. 1756, kad wehl ne bija aisleegts, mirronus
eelsch basnijahm glabbahht, gaddijahs, ka draudse pahr 3 neddelahm ne warreja

fanahkt, deht schurfahm, kas leelòs barròs tur eefsch kappeem dshwoja un dauds-
reis laudis basnizà istrubzinaja. Winnu nodshschana maksaja pufsohtru simts
dahlderu. 1773 tiffe pa wiffu Kreemu walstibu aisleegts, mirronus paglabbaht
basnizàs. 1775 sahze tohrna wirsgals wehras laifà lihgotees, tadeht tiffe no-
nemts un jauns plattaks uslifts. 1786 grihda afminus isnehme un dehles liffe
winnu weetà. Nonehme arri dauds no tahm bildehm un tahpeleem, kas no wezz-
wezzeem laikeem tur fahre. 1812 arri schi basniza bija ja-dohd frohnam par
magasihni un tik 1820 atkal par Deewa nammu tiffe eefwehtihes.

✦ **M u h f u G r e e t i n a.**

Singu=stahsts.

N. 4. Schuhptu dsesma.

1. Eija, mafs Kahrlinsch, eij puhpohht; Woi jel es beigschu tew schuhpohht? Kas tad tahds brehkulis buhs! — Senn jau ar meegu tu kajuces, Leelus tas pagahsch, tad kajuces; Redsehs, ka stipraks winsch buhs. 2. Kluffi, tew mihksta irr puhpa. Laimam ar dehleem irr ruhpa, Mahtes scho nestawu dohd; Bet kad jau dehli dohd maifes, Ne schehlo mahces deht raises: Schuhposchu dehlin' par gohd'! 3. Kluffi, jau pafaule kluffa, Leeli un mafi jau duffa, Swehri un putnini arr'. Gailis un sohfi un zahrti, Wehrsis un jehri, kà brahrti, Ne kahdu trohksni wairs darr.	4. Nakti jau sagli ween dauzahs, Baggati wilki, tee kajuahs, Sefkis pehz putnineem skreij. Nebehda, puifihht, ne neeku, Kranzis un Duffis ar preeku Drohfschi teem prettim jau reij. 5. Tu jau pats pirmais man effi, Tehrina wahrdu tu nessi, Tehrina azzis tew irr. Kaut tew ir tehwa firds buhtu! Laimigs tad teescham tu kluhtu; Deews lai scho luhgschanu schkir! — 6. Raug', kà no tehwa tee wahrdi Dehlinam mannam irr gahrdi; Uztinas aisstehguschees! — Lutteklis winnam gan buhfi; — Labbu, tad faldi nu duffi, Nihtà tew lezzinahs tehws.

S—z.

16ta mihkla.

Divus wahrduš usminni: Abbeem raksti weenadi; Bet tik widdus schmite Pirmam n un ohtram g.	Pirmi dshwo kalnina, Walda leelà gohdibà; Dhtri brauz ar prezzehm ween Pelbedami nakt' un deen'.

Rihbs 9. Oktober pee Nihges irr atnahkusch 862 fuggi un aisbraukusch 781.
„ 8. — pee Keepajas irr — 94 — — 86.

Wrihw drilleht. No juhrmallas-gubbernementu augstas walbischanas puffed:
Dr. C. E. Napier sky.